

สภาอาจารย์กับการพัฒนาคุณภาพมหาวิทยาลัย

.....ระพี สาคริก

เราควรยอมรับความจริงว่า ในอดีต มหาวิทยาลัยของไทย เริ่มต้นขึ้นมาท่ามกลาง ภาวะลอกเลียนแบบ จากสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในกระแสวัฒนธรรมภายนอกประเทศ โดยที่ฝ่ายเราเอง เชื่อว่า เขาเจริญกว่า จึงทำให้ไปเอาแต่เพียงสิ่งที่เรียกว่า เทคโนโลยีหรืออุตสาหกรรม ที่สะท้อนภาพให้เห็นในช่วงหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงของเขา ส่งผลกระทบทำให้คนไทยในประเทศเราเอง ใฝ่รับการหล่อหลอมความคิดขึ้นมา เป็นผู้ มีนิสัยมองปัญหาต่าง ๆ สามารถเห็นได้เพียงภาพเฉพาะหน้า

มหาวิทยาลัยไทยในยุคแรก ๆ จึงถูกจำกัดไว้ด้วยอิทธิพลจากกรอบของรูปแบบที่เรียกกันว่า แขนงวิชาการ สืบทอดไปสู่ภาวะจิตใจบุคคลากรและบัณฑิตซึ่งเป็นผลผลิต ที่มีข้อจำกัดอยู่ภายในรากฐาน ไม่สามารถเข้าถึงแก่นแท้ และไม่สามารถมองเห็น ภาพรวมของปัญหาต่าง ๆ ที่ร่วมกันอยู่อย่างมีเหตุมีผล ภายในตัว เองได้

การมองสู่ความหวังของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ที่ควรมีความ เข้าใจซึ่งกันและกันด้วย เหตุและผล ก็กลับทิศทางโดยที่ส่งภาพสะท้อนออกมาปรากฏให้รู้สึกได้ถึง ความเป็นเอกเทศหรือตัวใครตัวมัน มีการเน้นมองกันในแง่ร้ายและทะเลาะกันอย่าง เห็นได้ชัดเจน

เป้าหมายซึ่งถือเป็นที่สุดของมหาวิทยาลัยที่ควร เน้นได้ชัดเจนคือ มุ่งศึกษาสู่การรับใช้ประชาชน อย่างถึง เหตุผล จึงเปลี่ยนมาสู่ภาวะ เอกเทศในมหาวิทยาลัยเอง ทำให้เห็นภาพของการมุ่งรับใช้ตนเอง และหากพิจารณาภาวะบุคคลากรตลอดจนบัณฑิต ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องตกอยู่ในลักษณะและทิศทางเดียวกัน

แม้ว่าในช่วงถัดมา สายตาจากภายนอกจะมองด้วยภาพรวมแล้วเห็นว่า แต่ละมหาวิทยาลัยได้เปลี่ยนแปลง เปิดกว้างออกสู่นักวิชาการมากขึ้น แต่ก็ยังสันนิษฐานถึงสาเหตุการ เปลี่ยนแปลงที่ลึกซึ้งลงไปอีกระดับหนึ่งว่า น่าจะ เกิดจากน้ำหนักอิทธิพลภายนอก ที่ชักจูงให้มุ่งการแข่งขันกันแสดงออกถึงความกว้างใหญ่ของเวทีซึ่งตน เป็นเจ้าของ มากกว่า เกิดจากผลการพัฒนารากฐานจิตใจที่ส่งเสริมให้เห็นภาพสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะที่มีบูรณาการที่แท้จริง

ดังนั้น มหาวิทยาลัยซึ่งควรถือมวลชนเป็น เจ้าของและควร เป็นความหวังที่จะสะท้อนประโยชน์ถึงมวลชนโดยหลักการ ตามสภาพที่เป็นจริงจากอดีตที่ผ่านมา ยังมีรากฐานตนเองตกอยู่ที่ข้อจำกัดที่ลึกซึ้ง และไม่เพียงเท่านั้น ยังส่งผลกระทบทำให้บุคคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัย เกิดภาวะ จำกัดตัวเอง จนกระทั่งกลายเป็นสิ่งสร้างปัญหาภายในมหาวิทยาลัยและภายในสังคมทั่วไปมากขึ้น นับเป็นการสูญเสียคุณภาพชีวิตตนเอง แก่สถาบัน และแก่สังคม เป็นส่วนรวมด้วย

จากภาพรวมของปัญหาที่ไ้กล่าวแล้ว หากใครมองเห็นและให้ความสนใจต่อการแก้ปัญหา ลอง หวนทิศทางกลับมามองสู่อีกด้านหนึ่ง น่าจะ เห็นวิถีทางที่แก้ปัญหาได้ว่า ควรมุ่งไปทางไหน

ภายในโครงสร้างและกรอบที่เป็นทางการทั่ว ๆ ไป ซึ่งงานบริหารมหาวิทยาลัยมักนำมาอ้าง มีการยอมรับว่า บุคคลากรทั่วไปภายในมหาวิทยาลัย เป็นพื้นฐานสำคัญกำหนดบทบาทการ เปลี่ยนแปลงตนเองในมหาวิทยาลัย ก่อนการนำไปสู่วิถีทางที่หวังว่า มีการแก้ไขปัญหาสำคัญที่กล่าวแล้วข้างต้นได้อย่างจริงจัง

ทรัพยากรบุคคลในระดัพื้นฐานจำเป็นต้องให้ความสนใจต่อการเรียนรู้ เพื่อหวังฟื้นฟูรากฐานชีวิตตนเอง ให้เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบในแต่ละ เรื่องที่มีส่วนสัมพันธ์อยู่กับชีวิตของแต่ละคน โดยปราศจากข้อจำกัดว่า ในหรือนอกมหาวิทยาลัย ให้ได้เสียก่อน

อนึ่ง การพัฒนาจิตสำนึกซึ่งอยู่ในรากฐานชีวิต หากใช้เน้นผลจากการพึ่งพิงศรัทธาหรืออ่านจากการ เขียนโดยบุคคลอื่น หากจำเป็นต้องรู้สึกท้อแท้ ถ้าวินผลกระทบตนเอง ที่เชื่อมโยงมาจากการคิดการ ปฏิบัติ โดยที่เฝ้าจากการสัมผัสสภาพที่เป็นจริงอย่างอิสระ

เราคงต้องยอมรับความจริงว่า ระบบการจัดการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนกระทั่ง ถึงอุดมศึกษา มีผลเกินขีดมากชิ้นเป็นลำดับว่า ติดอยู่กับกรอบของเครื่องมือสื่อการศึกษาในค่านที่เป็นผลสำ เร็จรูป นับตั้งแต่ห้องเรียน ตำรา คำสอนจากครูอาจารย์ซึ่งเป็นค่านที่อยู่ภายนอกตนเอง รวมถึงเชื้อครูย และระดับปริญญาซึ่งล้วน เป็นค่านทางการมาช้านานมากจนจิตใจขาดอิสระภาพลึกซึ้ง

หากพิจารณาความหมายของศูนย์อำนาจในการจัดการ จะพบกับภาพธรรมชาติของความ เข้าใจที่มุ่ง ไปยังส่วนปลายของโครงสร้าง จึงทำให้ในมุมมอง การใช้อำนาจจัดการ มีผลปิดกั้นโอกาสที่กระแ สอำนาจอันแท้จริงซึ่งกระจายอยู่แล้วในระดับพื้นฐาน ไม่สามารถที่จะแสดงผลให้ปรากฏได้

อย่างไรก็ตาม แม้มหาวิทยาลัยจะต้องตกอยู่ในสภาพสูญเสียอำนาจที่แท้จริง แต่หากนำหลักการที่ว่า แต่ละบุคคลที่เกิดมา มีรากฐานชีวิตที่สืบไม่เหมือนกัน มาใช้ ก็น่าจะพบว่า ภาวะปิดกั้นปัญหาหาใช้จะมีผล กำหนดกับทุกคนไม่

หากไม่นำเอาในคำแปลมาหมายยิตติคำว่า มีมากมีน้อย แต่มองไปยังประเด็น นิสัยต่อสู้ซึ่งธรรมชาติได้ ให้ไว้ภายในรากฐานชีวิตของแต่ละบุคคล เพื่อการอยู่รอด ย่อมมีผลเสริมสร้างการฟื้นฟูตนเองของสิ่งที่ได้สูญเสีย ไปแล้ว หากกลุ่มบุคคลที่อยู่กันบน ข้ำใจความจริง ถ้าที่จะยอมรับสภาพและ เปิดโอกาสให้กระแสดัง กล่าวจากอีกค่านหนึ่ง ซึ่งจริง ๆ แล้วก็คือ กระแสการพัฒนาที่มุ่งพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย ซึ่งเรากล่าว ขวัญถึงกันในปัจจุบัน

ผู้เขียนมิได้หมายความว่า หลักสูตรกิติ กฎระเบียบต่าง ๆ กิติ ซึ่งเป็นสิ่งอยู่ในค่านที่คนเป็นฝ่ายคิดและ กำหนด จะมีใช้สิ่งกิติ แต่หากบรรยากาศยังเป็นไป เช่นในอดีต บุคคลผู้ใดที่ชื่อว่ามีการศึกษาและหวังให้ผล จากการจัดการศึกษามีโอกาสสนองประโยชน์ได้อย่างแท้จริง คงไม่สามารถปรับ เปลี่ยนหลักสูตรและกฎ ระเบียบต่าง ๆ ตลอดจนกำหนดวิธีใช้ ให้สามารถสนองประโยชน์ได้อย่างถึง เป้าหมายที่แท้จริง

บุคคลากรของมหาวิทยาลัยจึงควรให้ความสนใจ กับอีกค่านหนึ่งควรได้รับโอกาสให้ประกอบกิจกรรม เพื่อหวังผลในการพัฒนาจิตสำนึกรับผิดชอบและ เปิดโลกทัศน์ตนเองออกสู่อ้อมค่าน ประเด็นหนึ่งจะทำให้ สามารถตระหนักได้ถึงความสำคัญและความหมายของ เวทีเพื่อการเรียนรู้ที่มีอิสระภาพเป็นพื้นฐาน เพื่อ หวังฝึกฝนการปฏิบัติและการคิดจากสภาพปัญหาที่เป็นจริง เพื่อหวังผลสะท้อนกลับมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา แก่ตนเอง

บุคคลผู้จักเวทีทุกระดับและทุกมุมการศึกษา ควรสามารถมองเห็นโอกาสจิตใต้ทุกสภาพ ทั้งภายใน บรรยากาศที่ผสมผสานอยู่กับการ เรียนการสอนที่เป็นทางการของแต่ละสาขาวิชาและสหวิชาการ และใน

ส่วนที่แยกออกมา เป็นวิชาหนึ่งต่างหาก เช่นมีการจัดเสวนาชั้น เป็นการ เฉพาะ เรื่อง ซึ่งแม้ว่าจะกระทำอยู่ภายในกรอบของกฎระเบียบและหลักสูตร แต่ก็สามารถเปิดฐานให้กว้างและมีอิสระได้

นอกจากนั้น การจัดเวทีในชุมชนบนพื้นฐานที่ เปิดกว้าง ให้ทั้งบุคคลากรในมหาวิทยาลัยและประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมกัน ย่อมก่อให้เกิดภาวะ เรียนรู้ขึ้นทั้งสองด้าน โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลากรในมหาวิทยาลัยเองจะได้รับความรู้ที่สร้างรากฐานตนเองให้ลึกซึ้งมากขึ้น นำไปสู่การพัฒนาความคิดให้มีอิสระภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะ เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาวิชาการให้กว้างขวางออกไปเรื่อย ๆ

ในด้านการพัฒนารากฐานการศึกษา ซึ่งเป็นส่วนที่อยู่นอกระบบทางการ และถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับภาวะปัญหาของมหาวิทยาลัยไทยที่จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูขึ้นอย่างจริงจัง โดยถือหลักการที่กลับทิศทางแนวคิด จากที่เคยมุ่งใช้อำนาจข้างบน เพื่อแก้ปัญหา มาสู่การ เน้นให้โอกาสอำนาจจากล่าง ใ้ปรากฏตนเอง เพื่อการเติบโต ซึ่งจำเป็นต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ และนอกจากมีโอกาสต่อสู้ด้วยตนเองแล้ว ในระดับพื้นฐานจะมีกระแสที่ เสริมความกว้าง ขยายขอบ เขตมากขึ้น

บนหลักการพื้นฐานที่ว่า มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันและประกอบการทำงานร่วมกันอย่าง เป็นระบบ สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว จะปรากฏผลในทางที่ใดก็ได้ บุคคลากรของมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่การรวมตัวกันเป็นองค์กรอิสระ โดยที่แต่ละคนควรรู้หน้าที่ไว้ว่า ตนเองมีส่วนร่วม เป็นเจ้าของ และมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ และการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กร เพื่อการพัฒนาความเจริญของมหาวิทยาลัยที่เชื่อมโยงระบบไปถึงการรับใช้สังคม และในมุมมองกลับก็ใช้ เป็นเวทีพัฒนาจิตสำนึกรับผิดชอบของแต่ละคนด้วย

บุคคลผู้เข้าไปทำหน้าที่บริหารมหาวิทยาลัยและใช้อำนาจในตำแหน่งการ หากเป็นคนที่มีความสามารถ ย่อมตระหนักได้ถึงคุณค่าชีวิตของบุคคลากรทุกคน และละ เว้นที่จะใช้อำนาจยึดเยี่ยคนหรือแทรกแซงกิจการขององค์กร ส่งผลทำลายอิสระภาพซึ่งเป็นกระ สิ้นฐานกำหนดคุณภาพที่แท้จริงของการพัฒนามหาวิทยาลัย แต่ควรตระหนักได้ถึงควมรับผิดชอบ ที่ตนเองพึงมีต่อสถาบันในการให้การปกป้องคุ้มครอง มีให้อิทธิพลจากพลังภายนอก เข้ามามี เป็นโอกาส และใช้ เป็น เครื่องมือสนองผลประโยชน์แก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นแหล่งพลังอำนาจจากภายนอก ทำให้มหาวิทยาลัยสูญเสียความเป็นกลางซึ่งเป็น เหตุผลพื้นฐานของวิชาการ

อนึ่ง สภาพปัจจุบันขององค์กรพื้นฐาน ไม่ว่าจะ เรียกว่า สภาอาจารย์หรือสภาข้าราชการ (เพราะตามความเป็นจริง บุคคลากรในมหาวิทยาลัยยังคงอยู่ใต้อำนาจระบบราชการ) ยังมีรากฐานที่ขาดอิสระภาพ ในประเด็นที่มีการแบ่งแยกบุคคลากรออกไป เป็นสาย ก. สาย ข. สาย ค. เนื่องจาก ระบบที่ไร้รองรับการบริหารและจัดการงานบุคคล ยังหลงรากอยู่เพียงส่วนเดียว หรือยังไม่ถึงความเป็นคนจริง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาที่ขัดขวางความ เจริญก้าวหน้าที่แท้จริงของมหาวิทยาลัย

ชีวิตคนแต่ละคน มีการถือสังขรณ์พื้นฐานร่วมกันอยู่ ควรได้รับโอกาสและได้รับผลตอบแทนจากการทำหน้าที่และพัฒนาด้วยอิทธิ เทำ เทียมกัน หากมีความ เหลือถ้า เกิดขึ้นในบรรยากาศทำให้รู้สึกได้ ความหวังที่จะพัฒนาให้ เกิดการคิดการปฏิบัติงานร่วมกันบนรากฐานที่มี เอกภาพ คง เป็นไปไม่ได้จริงจัง

อนึ่ง หากมองปัญหาทั้งกล่าว ด้วยทิศทางที่เป็นมุมกลับ จะพบว่าถ้ากลุ่มคนที่ถูกจำแนกเอาไว้เป็น สาย ก. สาย ข. สาย ค. ใ้รับการปรับพื้นฐานให้ลึกซึ้งถึงหลักการที่เชื่อมโยงสถานการณ์ให้ร่วมกันได้ ผลที่ย่อมตกอยู่กับมหาวิทยาลัยและทุก ๆ คน และหลักการที่มีน้ำหนักกล่าวกันว่า การที่แต่ละคนทำงาน แตกต่างกันไปตามลักษณะความเหมาะสมทั้งในค่าน้ำหนักและเงื่อนไขอาชีพ เป็นเพียงการแบ่งหน้าที่กันทำ ความความถนัดของแต่ละคนเท่านั้น ก็ย่อมจะมีโอกาสเป็นความจริงขึ้นมาได้ หากใช้การถือโอกาสนำมาอ้าง เมื่อเกิดปัญหาความ เหลื่อมล้ำ เพียงหวังแก้ปัญหา เจาะหน้าแต่ละครั้งเท่านั้นไม่

อีกปัญหาหนึ่งที่พบเห็นกันได้ในปัจจุบัน และกล่าวขวัญกันหนาหูมากขึ้นก็คือ นักวิชาการที่ ๆ ในมหา วิทยาลัย ลาออกไปทำงานที่อื่นเพิ่มขึ้นอย่างฉับพลัน และบรรยากาศการบริหารระดับต่าง ๆ ที่คิดแก้ ปัญหา ก็สะท้อนกระแสที่มีแนวโน้มทำให้รู้สึกว่ เน้นการมอง เพื่อแก้ปัญหาไปยังระดับรายได้ที่เป็นเงิน และตำแหน่งวิชาการ โดยที่เชื่อว่าเป็น แรงจูงใจ ใ้คนไม่ลาออก

หากสามารถมองลึกได้ถึงคุณค่าความเป็นคนที่แท้จริง น่าจะให้ความสำคัญแก่จิตใจซึ่งเป็นรากฐานแท้ ของชีวิตก่อนการมองไปยังสิ่งซึ่ง เป็นรูปวัตถุและสามารถกำหนดวิธีการแก้ปัญหาได้ลึกซึ้งกว่า กล่าวคือ ใ้ให้อิสระภาพในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และสนับสนุน เป็นกำลังใจในการปฏิบัติอย่างใกล้ชิด เนื่องจาก แต่ละคน ต่างก็มีพลังความคิดและ เงื่อนไขที่อยู่ภายในจิตวิญญาณของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน และย่อมไม่ เหมือนกับบุคคลผู้มีอำนาจ เทนือในการบริหารด้วย

อนึ่ง แม้ว่าบุคคลจะมีความรู้สูงและ เก่งกล้าสามารถในด้านวิชาการ เพียงใดก็ตาม หากมีการเห็น แก่เงิน เห็นแก่ตำแหน่ง และมุ่งที่จะต้องการอวดหน้าตาตนเองมากกว่าการมีสมาธิในการคิดและปฏิบัติ งาน การจะพิจารณาว่าเป็นคนดี คงปราศจากผลถึง เป้าหมายที่แท้จริง

ขวัญและกำลังใจของคน เป็นสิ่งสำคัญในระดับพื้นฐาน การนำเอาอำนาจ เงื่อนไขภายนอกเข้ามา แพร่หรือพิพลาบแบบ เพื่อหวังใช้ เป็น เครื่องมือแก้ปัญหา เจาะหน้า ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาที่เกิดจากคนด้วยกัน เองถูกแบ่งแยกออกไป เป็นสายต่าง ๆ โดยที่มีการกำหนดเงื่อนไขภายนอกให้เกิดภาวะแตกต่างระหว่างกัน และกันขึ้น ทำให้บังเกิดกระแสทำลายการพัฒนาค้นเองที่ควรมุ่งไปสู่ความมีเอกภาพ สรุปประเด็นนี้ได้ว่า การบริหารงานที่มีบรรยากาศ แจ่มใส ผสมผสานอยู่ภายในการคิดการปฏิบัติงานร่วมกัน ทำให้คนสูญเสียรากฐานที่แท้จริงและที่ควรจะถูกพันอยู่กับมหาวิทยาลัย

อย่างไรก็ตาม สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาซึ่งถ่ายทอดกระแสมาจากอภิศ การคิดค้นฟู คงต้องมองไปสู่อการใ้โอกาสที่จะ เรียนรู้จากของจริง แก่ชีวิตคนในระดับพื้นฐานซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ โดยที่การรวมตัวกัน เป็นองค์กรอิสระ เป็นหลักการที่ควร เน้นความสำคัญ โดยที่ใ้โอกาสเติบโตขึ้นมา บนรากฐาน การพึ่งพาตนเอง ในการคิดการ แสดงออกที่นำไปสู่การแก้ปัญหา

การเจริญเติบโตขึ้นมาบนรากฐานที่ประ สพกับภาวะ เรียนรู้จากสภาพที่เป็นจริง สืบเนื่องกันไป เป็น ขั้นตอนของ เหตุและผล บุคคลากรในมหาวิทยาลัยย่อมรู้สำนึกใ้กว้างขวางมากขึ้นว่า ทุก ๆ เรื่องภายใน สังคม คนเองมีส่วนร่วมรับผิดชอบ.

๒๒ กันยายน ๒๕๓๓

นางสาวประไพพรรณ... ผู้ประสานงาน... (Signature)